

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója 2018/1 (40.)

BESZÁMOLÓ

a Múltunk Öröksége Alapítvány 2017. évi tevékenységéről

Alapítványunk 2016-ban alapszabályának megfelelően, törvényes keretek között folytatta tevékenységét.

Személyi feltételek

2017-ben alapítványunk ki-egyensúlyozott személyi feltételekkel működött, a kuratórium és a felügyelőbizottság összetétele nem változott.

Kuratóriumi ülések

2017-ben a kuratórium négy alkalommal (február 25-én, május 20-án, szeptember 9-én és december 9-én) ülésezett. A kuratóriumi ülések minden esetben határozatképesek voltak, azokon a felügyelőbizottság is képviseltette magát, valamint dr. Szabó Imre alapító (minden alkalommal), Záhonyi Barbara alapítói jog gyakorlója (február 25-én és május 20-án), továbbá a február 25-ei ülésen Székely Mária könyvelő is részt vett. Meghívott napirendi pont előadóként Rácz Péter (szeptember 9-én), valamint vendégként Magócsi Zoltán (minden alkalommal), Várhelyi Mária (május 20-án) és Székely László (február 25-én) vettek részt a kuratóriumi üléseken. A kuratóriumi ülésekre minden alkalommal a Pedagógusok Szakszervezete XIV. kerületi helyiségében (Budapest XIV. Thököly út 94.) került sor. Köszönettel tartozunk ezért a lehetőségért a Pedagógusok Szakszervezete zuglói szervezetének és személy szerint Kalotay Gábornak.

Kapcsolatok

Továbbra is jó szakmai kapcsolatunk van a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalmopedagógiai Szakosztályával (MPT MOPED) és a Magyar Úttörők Szövetségével.

Díjak, kitüntetések

A kuratórium 2017-ben Szabó Zsuzsa kecskeméti pedagógusnak ítélte a Marton Jenő-émlékérmet, amit május 12-én Kecskeméten adott át Révész György édr. Pap István, a kuratórium elnöke és tagja.

A partner iskolák 2017-ben is örömmel vették megkeresésünket. A kuratórium elfogadta mind a négy partner iskola felterjesztését. A díjakat június 16-án Zalaváron Hajas Dávidnak Révész György, a kuratórium elnöke, június 17-én Rezipien Héder Dorottyanak Várhelyi Miklós, a kuratórium tagja, Sármelléken Németh Bencének Magócsi Károlyné, a kuratórium tagja, Keszthelyen Borbély Zsófiának Révész György, a kuratórium elnöke adta át, mindegyik esetben a tanévzáró, ill. a balagási ünnepség keretében.

2017-ben nem adtunk át Ezüstfokos-vándordíjat, mivel a kuratórium előzőleg úgy döntött, hogy a jövőben erre csak két évenként (legközelebb 2018-ban) kerül sor.

Rendezvények, események

2017-ben kiemelt feladatunk volt a Magyar Gyermekbarátok Mozgalma 100. születésnapjáról való megemlékezés, amit dr. Harsányi Iván kezdeményezett még 2015-ben. Állandó partnereinkkel, a Magyar Úttörők Szövetségével és a Magyar Pedagógiai Társasággal, valamint számos további csatlakozó és támogató szervezettel együttműködve színes, sokrétű tevékenységgel méltó módon állítottunk emléket e nagy múltú szervezetnek. A projekt kiemelt eseménye volt az április 25-én a budapesti Szent István parkban rendezett Gyermekbarát Piknik, kezdeményezésünkre, ill. közreműködésünkkel több tanulmány jelent meg napilapokban, szakfolyóiratokban és az alapítvá-

nyi Tájékoztatóban, amelyben eddig ismeretlen dokumentumokat is publikáltunk. A Cserey Miklós, a Szülőnek Lenni Mozgalom alapítója által kialakított és általunk gondozott honlapot (<https://gyermekbarat-tarsadalomert17-17.webnode.hu/>) az utóbbi egy hónapban több mint háromszázan keresték fel. (Mivel ez a webhely ingyenes tárhelyen működik, a harminc napnál régebbi statisztikák nem érhetők el.)

Alapítványunk képviselőit dr. Szabó Imre, dr. Tóth József, Kalotay Gábor és Révész György fölkeresték Dunavarsányban Neisz Bencét, a Panderosa Panzió tulajdonosát, dr. Szabó Imre egykori tanítványát, aki megmutatta a látogatóknak a panzió területén található volt szovjet bunkerekben kialakított magán múzeumát, ezen belül úttörő-történeti gyűjteményét.

Kiadványok, Tájékoztató

2017-ben is 8-8 oldalon jelentettük meg alapítványunk Tájékoztatójának tavaszi és őszi számát.

Gyűjtemény

Ez évben sikerült megnyugtató módon gondoskodni a Záhonyi-gyűjteményről. Az anyag felmérését és rendezését követően az iratanyagot átvette Budapest Főváros Levéltára (BFL), a könyveket és folyóiratokat az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum. A tárgyakat Dunavarsányba szállítottuk, ahol Neisz Bence – fentebb említett – magángyűjteményében helyeztük el. Kiállítás rendezése folyamatban van.

Ugyancsak a BFL-nek adtuk át a Váradi István hagyatékában az Úttörőegyesítésre vonatkozó dokumentumokat is. A Záhonyi és a Váradi gyűjtemény dokumentumait a BFL-ben gondozó Györgyi Csaba főlevéltáros megkezdte az anyag feldolgozását, valamint ahhoz kapcsolódóan egy interjúsorozat felvételét.

Csillebérc állami kézbe vétele és a Magyar Úttörők Szövetsége elköltözése kapcsán a nyár során

halaszthatatlanná vált az Úttörőszövetség Csillebércen őrzött dokumentumainak rendezése, és ezek legalább egy részének közgyűjteményi elhelyezése. Erre alapítványunk érdemi közreműködésével került sor, a Csillebércen őrzött rendszerváltás előtti dokumentumokat (mintegy 30 iratfolyóméter), valamint több ezer fényképet és jelentős mennyiségű hanganyagot adtunk át a Magyar Nemzeti Levéltárnak.

Mindeközben továbbra is érkeznek további anyagok alapítványi gyűjteményünkbe is, ezek feldolgozása folyamatosan történik.

Gazdálkodás

Az 1%-okból alapítványunk számlájára 2017-ben 34.387Ft-ot utalt át a NAV. Igen jelentős volt a támogatásokból befolyó összeg (289.700Ft).

A Nemzeti Együttműködési Alaphoz benyújtott működési pályázatunk 150.000Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás felhasználása folyamatban van, elszámolása 2017 áprilisában aktuális, ezt követően kerül sor a támogatási összeg kifizetésére. 2018-ra benyújtott működési pályázatunkat az Alapkezelő befogadta, és jelenleg elbírálásra vár.

Alapítványunk könyvelését az elmúlt évben is a Székely Bt. vezette. A könyvelés az előírásoknak megfelelő volt, adóbevallásunk és a statisztikai adatszolgáltatás időben elkészült, a szükséges információkat mindig pontosan megkaptuk, ezért köszönet illeti Székely Mária és Lakatos Tamás könyvelőket.

Egyebek

2017-ben nem került sor a munkatervben tervezett szabályzatok elfogadására, ez a feladat áthúzódik 2018-ra. Ugyancsak 2018-ra áthúzódó feladat a Renkecz Józseffel való kapcsolatfelvétel, valamint a gyűjtemény nyilvántartásának közzététele honlapunkon.

2017-ban nem jelent meg újabb kötet a Mozgalompedagógiai füzetek sorozatban, így annak támogatására sem volt szükség.

Budapest, 2018. március

*Révész György
a Múltunk Öröksége Alapítvány
kuratóriumának elnöke*

A MÚLTUNK ÖRÖKSÉGE ALAPÍTVÁNY 2018. évi MUNKATERVE

1. 2018-ban négy alkalommal – márciusban, májusban, szeptemberben és decemberben – tervezünk rendszeres kuratóriumi ülést.
Felelős: Révész György
Határidő: folyamatos
2. Továbbra is együttműködünk a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályával, a Magyar Úttörők Szövetségével és a Természetjáró Fiatalok Szövetségével.
Felelős: Révész György, dr. Tóth József, Várhelyi Miklós
Határidő: folyamatos
3. 2018-ban megemlékezünk az iskolák államosításának és az első iskolai úttörőcsapatok megalakulásának 70. évfordulójáról. Ennek érdekében
 - a) Marton Jenő emléket idézve, de ezúttal nem pályázati formában írásbeli visszaemlékezésre kérjük fel támogatóinkat, Tájékoztatónk olvasóit. A beérkezett visszaemlékezéseket emléklappal vagy emlékéremmel köszönjük meg, azokból összeállítást közlünk a Tájékoztatóban.
Felelős: Révész György
Határidő: március 31 – november 15.
 - b) Aktívan közreműködünk a Magyar Pedagógiai Társaság rokon témájú rendezvényein.
Felelős: a kuratórium tagjai
Határidő: folyamatos
4. Alapítványi Tájékoztatónk őszi számában emlékezünk meg a Csillebércei Úttörő Köztársaság megnyitásának 70. évfordulójáról.
Felelős: dr. Szabó Imre, Révész György
Határidő: szeptember 15.
5. Továbbra is folyamatos feladatunk új támogatók bevonása, jelenlegi támogatóink aktivizálása, támogatói adatbázisunk frissítése.
Felelősök: a kuratóriumi és a felügyelőbizottság tagjai
Határidő: folyamatos
6. Ugyancsak az előző évekről áthúzódó feladatunk, hogy kidolgozzuk és elfogadjuk – immár a kettős könyvvitel szabályainak megfelelően – alapítványunk szabályzatait, kiegészítve az európai adatvédelmi szabályoknak való

megfelelést biztosító előírásokkal.
Felelős: Révész György
Határidő: szeptember 30.

7. Továbbra is folyamatos feladatunk mozgalomtörténeti gyűjteményünk bővítése, egyúttal lépéseket kell tennünk az összegyűlt anyag szakszerű és biztonságos tárolása, valamint lehetőség szerinti feldolgozása és közzététele érdekében. Ennek érdekében együttműködünk a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógia Szakosztályával és más szervezetekkel. Aktuális tennivalók:
 - a) megfelelő stratégiát kell kidolgoznunk arra az esetre, ha a gyűjtemény tárolása jelenlegi helyén a továbbiakban már nem megoldható, vagy nem fér el,
 - b) a gyűjteményről készült nyilvántartást hozzáférhetővé tesszük honlapunkon,
 - c) a gyűjtemény irat- és dokumentum anyagát – az előzetes feldolgozás befejezése után – át kell adni annak befogadására vállalkozó levéltár(ak)nak,
 - d) Felkeressük Renkecz József sárszentlőrinci úttörőmozgalmi tárgyú gyűjteményét.
Felelősök: kuratórium tagjai
Határidő: folyamatos
8. Anyagi támogatást nyújtunk a Mozgalompedagógiai füzetek sorozat következő kötetének megjelentetéséhez.
Felelős: Révész György
Határidő: április 30.
9. Örömmel vállalt fontos kötelezettségünk az alapítványi díjak és elismerések odaítélése. 2018-ban a következő díjak átadását tervezzük:
 - a) Marton Jenő-emlékérem (1 db)
Felelős: Révész György
Határidő: szeptember 30.
 - b) Marton Jenő-díj (4 db)
Felelős: Magócsi Károlyné
Határidő: június 18.
 - c) Támogatói emléklap
Határidő: március 15.
10. Kommunikációs feladataink
 - a) 2018-ban is legalább két alkalommal jelentetjük meg Tájékoztatónkat.
Felelős: Révész György, dr. Szabó Imre
Határidő: március 15., szeptember 15..
 - b) Gondoskodunk honlapunk rendszeres karbantartásáról.
Felelős: Révész György
Határidő: folyamatos

Felhívás

Szerkesztőségünk **„Emlékiratok, megemlékezések az iskolák államosításáról és az első úttörőcsapatok megalakulásáról”** címmel összeállítást tervez. Kérjük olvasóinkat, írják meg nekünk ezekkel az eseményekkel kapcsolatos személyes emlékeiket vagy visszaemlékezéseiket hallott történeteiket. Szívesen közreadunk ezzel az időszakkal kapcsolatos képeket, dokumentumokat is. (A közlést követően ezeket a tulajdonos akarata szerint visszaadjuk, vagy át vesszük gyűjteményünkbe.)

Javasoljuk továbbá, hogy olvasóink, Barátaink a helyi községi krónikákban, újságokban is kérjenek helyet és emlékezzenek meg arról, hogy a faluban, városban mikor alakult meg az első úttörőcsapat, ki volt a vezetője, mi volt az első emlékeztető rendezvényük, stb., és őrzi-e valamilyen emléktábla, kopjafa, stb. az első évek emlékét. A helyi lapolvasók közül bizonyára sokan olvasnának erről jogos nosztalgiával... (Ezekről az írásokról mi is szívesen hírt adnánk.)

Veterán Úttörő Barátainknak!

Kedves egykori és mai veterán társaim!

A Természet szigorú törvényei szerint a mi éveink száma már nem tűnik soknak. Ezért is fokozott gondot kell fordítanunk a MÚLT EMLÉKEINEK őrzésére!

Bizonyára a TI birtokokban is van sok olyan mozgalomtörténeti emlék, amelyet féltve őriztek (pl. csapatzászlók, oklevelek, naplók, fotóalbumok, kitiintetések, stb.) Kár lenne, ha ezek – mint már annyi sajnálatos esetben – szintén elkallódnának. Ezért javaslom / kérem tőletek, hogy készítsetek ezekről a kincsekről egy listát, megjelölve az emlék eredetét, keletkezése (adományozása) évét, és ezt küldjétek el Révész György kuratóriumi elnökünknek (1062 Budapest Bajza u. 62., e-mail: revesz.gyorgy@multunkoroksege.hu) regisztrálás céljából. Ha fotó van, azért külön köszönet!

Hasonló kérésem, hogy ha – Marton Jenő barátunkhoz hasonlóan – úgy gondoljátok, hogy Ti is jelentősebb összeget tudnátok hagyományozni a Múltunk Öröksége Alapítványra, segítve annak hosszabb távú működését, ezt is jelezzétek.

Drága Barátaim!

Ne vegyétek zaklatásnak a fentieket ... csak segítség kérésnek.

Megértésedet ELŐRE is köszönöm, és jó erő-tegészséget kívánok kedves Mindnyájatoknak.

*Tisztelettel:
dr. Tóth József,
a kuratórium 84 éves tagja*

Budapest, 2018. február.

Ezüstfokos

Február 10-én a Természetjáró Fiatalok Szövetsége idei közgyűlésén vehette át az Ezüsfokos Vándordíjat az idei kitüntetett, GYETVAINÉ TERÉK ARANKA a szegedi Petőfi Sándor Általános Iskola pedagógusa. Sikeres tanári munkáját jelzik különböző matematikai és informatikai versenyeken részt vevő tanítványai eredményei. Évtizedek óta aktív túravezető, szervezi, vezeti a régió gyermek és ifjúsági turisztikai, táborozási, honismereti jellegű rendezvényeit, versenyeit. E mellett maga is részt vesz tájékoztatósi futóversenyeken, kerékpáros teljesítménytúrákon. Folyamatos, eredményes nevelőmunkájának elismerését jelzi többek közt a Csongrád Megyei Természetbarát Szövetség elnökségi és ifjúsági bizottsági tagsága, valamint a TFSZ által adományozott életmű

díj, amely 2018-ban immár az Ezüsfokos-vándordíjjal is kiegészül. A javaslatot támogatta a Magyar Természetjáró Szövetség Aranyjelvényes Túravezetői Klubja is.

További sikeres iskolai és természetjáró nevelőmunkát, s ehhez jó egészséget kívánunk.

(Ugyenekkor adta át Lehoczki Zoltán elnök a Természetjáró Fiatalok Szövetsége életmű-díjait: Ifjúsági Természetjárásért Díjban Magyar Emőke és Mascher Jenő, Ifjúsági Természetjárásért Emlékplakett kitiüntetésben Brandenburg Sándor és Nagy Árpád részesült.

Az Ezüsfokost dr. Tóth József, az oklevelet Várhelyi Miklós, a kuratórium tagjai adták át Gyetvainé Terék Arankának.

(A fényképeket Csányi Sándor készítette.)

Dr. Tóth József

VÖRÖSSIPKÁS EXPEDÍCIÓK

Az 1970-es 80-as években egyre nagyobb teret nyertek az úttörőszakfoglalkozások, amelyek a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelően igényelték a játékos, romantikus foglalkozásokat. Ezek közül is a táborozás-turisztika játszott a főszerepet. Ennek megfelelően kerültek meghirdetésre a nagy országos akciók, indult el a vándortáborozás, épültek a tábori bázisok – mindezek széles társadalmi összefogással.

Ennek a folyamatnak egyik fontos részét képezték a kerékpáros túrák sorozatában a hagyományörző „vörössipkás” expedíciók 1981-1993 között. A hazai és szomszédos pionírmozgalmi tapasztalatok alapján állítottam össze az 1849-es tavaszi hadjárat győztes csatahelyeire Tápióbicske-Isaszeg-Vác útvonalára egy tervet. A választást az alábbi szerencsés tényezők indokolták:

- az egykori csatákat április első napjaiban 4-én, 6-án és 10-én itt vívták – és ez az időszak egybeesett a tavaszi/húsvéti iskolai szünettel
- a gyerekek kerékpáros „terhelésének” megfelelőek voltak a napi km-es túrák,
- az érintett települések vendégszerető lakossága és a helyi szervezetek hagyományörző munkája

Tervemet Rakó József – a hagyományörzésben már a korábbi években is nagyszerű munkát végző ŐRSVEZETŐ. c. lap főszerkesztője és kiváló munkatársai lelkesen fogadták. 1981. februárjában már meg is jelent a „TOBORZÓ” felhívásuk:

„Ha kedved, biciklid és bátorságod van, JELENTKEZZ A VÖRÖSSIPKÁS ŐRSBEI”.

Hamarosan érkeztek a pályázatok, és megkezdődött a nagykatái, gödöllői, váci elnökségek és a helyi szervezetek előkészítő munkája is. A pályázatok elbírálása alapján megkapták meghívóikat a legjobbak – a technikai tudnivalókkal együtt.

Ennek alapján 1981. április 5-én találkoztunk a nagykatái vasútál-

lomáson, ahol átvettük a feladott bicikliket, és a technikai ellenőrzés után „vasparipáinkra” pattanva elindultunk TÁPIÓBICSKÉ-re: itt már vártak a helyi „honvédek”, akik közölték, hogy a „vörössipkát” egy akadályversenyen nyerhetjük el. A titkosírás, fára mászás, célbadozás, sebesültkötözés teljesítése után megkaptuk a „vörössipkákat” és a kerékpárra tűzhető kis nemzetiszínű zászlócskákat, majd felsorakoztunk a honvédszobor előtt ahol már vártak a község vezetői is. Az egykori csata történetét MOLNÁR ISTVÁN bicskei tanár ismertette, majd fellobbant a tábortűz lángja, ahol a híres „bicskei buktá”-val vendégelt meg bennünket LÁNG FERENC tanácselnök. Az emlékműtől helyi huszárkísérettel kerekeztünk be a község iskolájában rendezett baráti fogadásra, ahol előjöttek a bicskei 49-es emlékek, a csata egyes részletei, a Sebő-Riedesel párbaj, az emlékmű megépítése, a Tápió csatornázásakor előkerült leletek, stb.

A családoknál eltöltött éjszaka után SZENTMÁRTONKÁTÁ-n várt bennünket SZABÓ ISTVÁN tanár úr, aki színes tájékoztatót adott Kossuth itteni tartózkodásáról, többek közt arról, hogy itt született a vörössipkás kitüntetés ötlete, és hogy itt lopták el Kossuth bicskáját is...

Tóalmást érintve ZSÁMBOK-ra értünk, ahol a honvédoszlopnál tisztelegtünk és emlékeztünk az egykori zsámboki-turai harci eseményekre. Innen kora délután értünk TURA községhez Szele Andor huszármester és 17 bajtársa erdei sir-emlékéhez, ahol MORVAI ISTVÁN tanácselnök, TAKÁCS PÁL párttitkár és BÉKÉSI ISTVÁN csapatvezető

köszöntött bennünket. Az említett vezetők autogramjait a túranaplóm őrzi. Rakó J. lendületes betűivel ezt írta:

„Éljen a Vörössipkások Vezére Dr. Tórh Jóska! – kiáltja: Rakó Jóska.”

Turán igen gazdag programmal vártak: a kastélykertben SALLAI FERI ifivezető „honvéd-próbáját”-t teljesítettük, amiért egy díszes népművészeti turai kokárda volt a jutalom. Ezt követte egy finom ebéd a napközi ebédlőjében, és ismerkedés a vendéglátó családokkal.

Délutáni pihenő után BOZÓ GYÖRGYNÉ népművész ismertette a turai „trukkolást” (= hímzés minta előnyomás), este pedig a piactéren álló emlékművet koszorúztuk meg, ahonnan SZILÁGYI PÉTER a pártbizottság titkára a székházban adott fogadást a néptáncsoport pedig műsort. Az élménydús nap után kijelölt szálláshelyeinkre vittek bennünket. Engem a Békési-családhoz osztottak be. Erről később így írt a család Gábor fia: „... még igen kicsi voltam... Dr. Tóth Jóska bácsi nálunk

A turai honvéderdőben

lakott és elkértem a vörössipkáját és benne is aludtam, annyira megszerettem”. Eközben Takács Pál ig.h. egész éjszaka dolgozott, és a reggeli induláskor átadta a kész fotókat. Menetünkhöz csatlakozott Békési tanár úr is egy turai kerékpáros úttörő-rajjal. Következő állomásunk VALKO volt, ahol az iskola előtt SÁRA ZSUZSA tanítónő egy láda üdítővel várt bennünket. Aztán nekivágtunk az isaszegi erdő homokos dűlőútjának, ahol bizony gyakran kellett tolni a vasparipáinkat. Többször meg is pihentünk és felidéztük az egykori honvédek menetelését, és azt is, hogy az út mentén illatozó ibolyák „ősei” már bizonyára őket is gyönyörködtették.

ISASZEGEN is igen gazdag program várt bennünket, amelyeknek szervezője VALKONY ANTAL csapatvezető-tanár volt, aki minden résztvevőnek adott egy fakardot, amelyre az itteni próba- igazolásokat lehetett gyűjteni és a túrával kapcsolatos szép gondolatot felírni. A „Csata” vendéglői ebéd után a faluból kimentünk a honvédsírokhöz, ahová a Lengyel Kultúra igazgató-helyettese KOVALOWSKY úr is feljött és ünnepi beszédében méltatta a lengyel-magyar barátságot és az expedíciónk jelentőségét. Ezután a falumúzeumba mentünk, ahol SZATMÁRI ZOLI bácsi mesélt az itteni eseményekről. A napot a honvédemlékműnél egy hangulatos tábortűz zárta. Másnap reggel felkerestük a Magyar Szabadságharcosok Emléktemplomát, amelyet 1948-ban Tildy Zoltán köztársasági elnök avatott fel. SZIKSZAY JÁNOS ref. lelkész megmutatta a két harang feliratát:

HIRDESSETEK SZABADSÁGOT A FÖLD MINDEN LAKÓJÁNAK

E FÖLDÖN BÉKESSÉG ÉS AZ EMBEREKHEZ JÓAKARAT

Következő állomásunk GÖDÖLLŐ volt rövid pihenőkkel a kastély előtt, a Petőfi-háznál és a temetőben a honvédsíroknál, aztán tovább „vágattunk” VÁCHÉTKÁPOLNÁ-ig, ahol NEMODA ISTVÁN Pest megyei úttörőelnök várt és köszöntött bennünket a népes váci fogadókkal együtt. Az itteni

tisztelgés után a helyiekkel együtt kerekeltünk át a Gombás-patak hídján, a köszöntek szobrai közt – akik még látták a rohamozó honvédeket. Az úttörőházi pihenő után kerékpáros városnézés következett, majd a Földvár iskolában került sor az expedíció értékelésére, az emléklapok átadására – és a búcsúzásra.

A sikeres expedíció széleskörű, kedvező sajtóvisszhangot kapott. Ennek is köszönhető volt az a döntés, hogy ezt két évenként meg kell ismételni az ismertetett „alap programmal” és újabb elemekkel bővítve.

Így került sor 1983-ban az emléktáblák bővítésére Ács községig, a mádi KOROKNAY DÁNIEL sírjáiig, és emléktábla avatásra a mádi iskolában. A hős tűzérfiú – „főágyús” – élettörténetét és a Komárom környéki harcokat FARKAS JÓZSEF, az ácsi iskola igazgatóhelyettese kutatta fel, és ismertette. Ez évben avatták fel az expedíció isaszegi kopjafáját is.

A következő évek programjának bővülését jelzik a komáromi várjártékok, a turai Szele Andor Vörössipkás zászlóalj megalakulása, újabb kopjafák állítása, stb. Ezt segítették a városi alapítványok (Sátoraljaúj hely, Jászberény) a Szabadságharc Gyermekhősei – kiállítás a Jász Múzeumban, stb

A rendszerváltás megtörte ezt a folyamatos fejlődést: még futotta az erőből 1989-ben és 1991-ben rövid 3 napos utakra, a vörös nyakkendő lecserélésével a jászok kék színében, vörös sapkában...

1992-ben a Bodrog és a Hernád közti Kossuth emlékhelyekre indítottunk expedíciót, 1993-ban pedig – búcsúzásként – Jászberényről Isaszegig a győztes csaták útját kerestük végig.

Tisztelt Olvasóink! Emlékeztek-e ezekre az expedíciókra, őrzitek-e a vörös-sipkát, a turai kokárdát, az isaszegi fakardot, a fotókat, jelvényeket – és a szívetekbe zárt EMLÉKEK-et?

Szívesen vennénk, ha ezeket leírnátok és beküldenétek a szerkesztőségünkbe – még talán egy kis gyűjteményként meg is tudnánk jelentetni az emlékezőseiteket.

1983 Ács: Koroknay Dániel ifjú főtüzér sírjánál

Veszteségeink...

Molnár István Csaba

(1944 - 2017)

Molnár István Csaba úttörővezető, újságíró, nyugalmazott iskolai igazgató, a XV. kerületi önkormányzat volt képviselője, a „Kerület Jövőjéért” és „Pro Palota” díj tulajdonosa, az Apáczai Csere János-díj kitüntetettje 2017. június 28-án hunyt el, életének 73. évében. 1975-től 1988-ig a Magyar Úttörők Szövetsége Pest Megyei Elnöksége Ifjúságvezető Szakbizottság vezetője volt. Ez idő alatt számos ifiklub alakult a megyében, az ifjúságvezetők száma többszörösére nőtt. Mindebben meghatározó szerepe volt Molnár István kezdeményezőkézségének, ötleteinek, a rendszeressé váló ifitúráknak, -vetélkedőknek, sportnapoknak, s talán mindenekelőtt az évente két turnusban, mintegy 200 fő számára megrendezett ifiképző táboroknak. Külön is meg kell említeni a körülötte kialakuló lelkes vezető csapatot.

Közben – Rakó József hívására – az Őrsvezető, majd Iránytű c. lapok munkatársaként az úttörőéletéről szóló színes tudósításai jelentek meg az úttörőszajtó különböző fórumain, jelentős szervező munkát végzett az Országos Őrsvezető találkozókön. E körben erősödött meg a hagyományörzés iránti elkötelezettsége is, amely 1989 után az újonnan alakult Magyarország Felfedezői Mozgalmába vezetett.

1989-ben lett vezetője a Budapest XV. kerületi Szódliget Utcai Általános Iskolának, amelyet azután 21 évig vezetett dinamikus, innovatív szemlélettel. Menedzser típusú vezető volt, mindig és mindenhol az intézmény érdekeit képviselte. Igazgatósága alatt az iskola tornacsarnokkal és gyönyörű könyvtárral bővült, megépült a Pinceklub. Népijáték Olimpiát szerveztek, ápolták a szabadságharc honvéd hadnagyának, Karsa Ferencnek az emlékét.

1992-ben kezdte meg tanulmányait az első középiskolai osztály, Károly

Róbert nevét – Molnár István kezdeményezésére - 1993-ban vette fel az iskola, amely intézmény-összevonások után 2000-től Károly Róbert Kereskedelmi Szakközépiskola, Általános Iskola és Óvoda néven működött tovább amelyet a következő évtizedben elnök-igazgatóként vezetett rendkívül eredményesen. A bölcs előrelátás, a kor kihívásainak való megfelelés, az idegen nyelvek magas óraszámában történő tanítása, az informatikai oktatás fontosságának hangsúlyozása, az ECDL és ECL vizsgaközponatok létrehozása, az érettségi mellett a kínált szakmák megszerzésének lehetősége, új hagyományok teremtése jellemezte munkáját. Nagy mértékben épített a szülők kezdeményezéseire, újító ötleteire. A szülők aktív részesei voltak iskolánk életének, folyamatos bepillantást nyertek a napi munkába. Nyitottságával, az adódó lehetőségek felkutatásával és kihasználásával számos támogatót nyert meg az iskolának. Ennek eredményeképpen egy személyiségközpontú, elfogadó, szeretetteljes légkörű intézmény jött létre, ahol színes szabadidős programok segítettek a közösségek összekovácsolódásában.

(Kőszegi Árpádné igazgatóhelyettes búcsúztatójának felhasználásával)

Svéd László

(1927–2017)

A Politikatudományi Intézetben kezdte és fejezte be pályafutását Laci barátunk, a magyar ifjúsági mozgalom szorgalmas kutatója és publikálója. 1949. november 22-én hagyták jóvá kinevezését, és 1983 januári keltetésű utolsó előléptetésével került tudományos főmunkatársi beosztásba.

Fiatalon az intézet párttitkárává nevezték ki, és a DISZ-történeti kiállítás egyik összeállítója volt már 1950-ben. Aztán két ifjúsági dokumentumkötet szerkesztését bízták rá. Ugyanebben az időben pártiskolát végzett, és 1951 januárjában egyenesen az aspirantúrába került. „Szerény sikereink és az áradozó, sokszor

ki nem érdemelt dicséretetek sokunkat elbizakodottá, önteltté tettek. Túlértékeltük tudásunkat, képességeinket, lehetőségeinket, védettségünket. Nem szeretek rágonolni milyen mélyre sülyedhettünk volna, ha szellemi kiskorúságunkat nem annullálja időben a történelem” – summázza ezeket az éveket.

1962-ben végre befejezte az aspirantúrát. Andics Erzsébet volt a témavezetője és a disszertációját a Tanácsköztársaság ifjúsági mozgalmából írta. A dokumentumkötetet *Utat tör az ifjú sereg* címmel jelent meg. Továbbra is az ifjúsági mozgalom történetével foglalkozott és most már életre szólóan elkötelezte magát az 1945-ig tartó korszak magyar baloldali, kommunista, szociáldemokrata és népi ifjúságának politikatörténete mellett. A most már 68 év alatt ennek a diszciplínának – a munkásmozgalom ifjúsági szervezetei történetének – szinte egy-személyes intézményévé vált.

A dokumentumgyűjtemények megszállottja volt. Legtöbb könyve forrásválogatást tartalmazott. A gyűjtést feladatának érezte. A forradalom alatt részt vett a budapesti pártiratok mentésében. A Köztársaság téren nem volt kockázatmentes a feladat teljesítése. Az utolsó órában voltak, mert – miközben autóbuszra rakták az iratokat – az egyre nagyobb tömegben összegyűlő járókelők mind fenyegetőbben követelték, hogy a szemük előtt égesse el azokat. Nem volt mit tenni, kijelentették, hogy egyetértenek a kéréssel, de egy bizonyos Forradalmi Bizottság azzal a paranccsal küldte őket oda, hogy a szállítmányt a Duna szentendrei partszakaszához kell vinni, ahol egy ott várakozó uszály segítségével a kijelölt helyen a folyóba kell süllyeszteniük. Ezt elhitte a feldühödött közönség és sikerült kereket oldaniuk.

A hatvanas években megmutatkozott másik szerelme, a biográfiaírás. 1963-ban látott napvilágot a Lékai János válogatás, és több mint tíz év után ismételt, illetve a terjedelmes politikai életrajza, a *Lékai János politikai pályája*. Ezt követte *Kassák és a Tanácsköztársaság ifjúsági mozgalmá, Kun Béla és az ifjúság, Demény Pál az ifjúsági mozgalom vezérkarában, Kulich Gyula és társai politikai pere, végül Ságvári. A Tompa utcai nyilasverésről készült*

tanulmánya 1982-ben látott napvilágot. 2004-ben a Múltunkban írt egy cikket *Szalónképtelen személyiség Ságvári Endre?* címmel. Aztán rászánta magát, hogy monográfiát ír Ságváriról. Ennek része volt a Múltunkban 2008-ban megjelent Mártíriumának körülményei dokumentumok tükrében című, mintegy 70 oldalas közleménye.

Teltek az évek és a tanulmány lassan készült, de nem sokkal azelőtt, hogy kórházba kényszerült, – nyersfogalmazványban ugyan – befejezte a közel 150 oldalas kéziratot.

A 70-es években visszatért az 1917–1919-es forradalmakhoz, és 1980-ban jött ki a nyomdából egyik legnagyobb terjedelmű munkája *Zászlóbontók* címmel. Ez a dokumentumegyveleg a magyar forradalmi ifjúsági mozgalom 3 éves történetét fogja át.

A rendszerváltás idején az intézet felkérésére az ötvenes évek törvénytelenégeit vizsgáló tényfeltáró bizottságban vett részt. *A magyar zsidóság és a hatalom 1945–1955* címmel egy dokumentumválogatással lepott meg minket 1993-ban, ami fontos társadalom és politikatörténeti adalékokat tartalmazott a hazai zsidóság helyzetéről, a cionizmusról, Rákosi tervéről, egy cionista per megrendezéséről. A legfontosabb munka persze az ifjúsági mozgalom egyik neurálgikus pontját a Népi Kollégiumok Országos Szövetségét vette nagytit alá, a feloszlatast, a perekkel való összefüggést. Ennek nyomán született meg a *Megforgatott világmegforgatók* című dokumentumkönyv, amely az egyik legbővebb és gondos válogatás a mozgalomról.

Az intézet nem második otthona volt, hanem a másik otthona. Hazament és hazajött. Mindennap itt töltött legkevesebb nyolc órát. Itt várta a táskairógépe, ezen dolgozott, de nyolcvan éves kora körül vásárolt egy laptopot és nyomtatót, majd még egy laptopot, hogy azt se kelljen cipelnie, és megtanult a számítógépen dolgozni.

Teljes egészében az ő gondolata volt a Mártírok útján, ma Margit körúton létrehozandó emlékműzeum terve az ott raboskodó, letartóztatott antináci, németellenes hazafiak emlékére. Személyesen vállalta a levelezést, a kijárást annak érdekében, hogy a volt fogház eltávolított emléktáblája helyett emlékhely örökítse meg az itt

raboskodó magyar hazafiak szenvedéseit. Sajnos mindhiába. A II. kerületi önkormányzatot nem érdekelte a kezdeményezés.

Élete alkonyán egy jelentősebb öszezeget biztosított a Politikatörténeti Intézet fiatal munkatársainak anyagi megsegítésére. Nyolcadik éve adjuk át ezt a támogatást a rászorulóknak. Sosem kívánt az alkalmon részt venni, hiába unszoltuk, kérleltük, de azért mindenki tudta kinek köszönheti a váratlan segítséget.

Barátai, munkatársai a kórházban, nagybetegen sem hagyták magára, és mindannyian reméltük, hogy megéri a 90. születésnapját. Sajnos nem így történt. Most már csak azt fogadhatjuk meg, hogy örökségét gondosan ápoljuk, emlékét megőrizzük.

(Feitl István nekrológja alapján)

Lacit 1958 óta ismertem. Akkor készültünk a Forradalom nyomolvasói mozgalomra, ami a Tanácsköztársaság emlékeinek felkutatásáról szólt. A MÚSZ Országos Tanácsának tagjaként vettem részt azon az ülésen, ahol elmondta, hogy mire vállalkozunk. Hunya István elvtárs, 19-es veterán lett az országos parancsnok, aki időről-időre kiadta a „parancsokat”. Az én szigetszentmiklósi 4507. sz. József Attila Úttörőcsapatom is jelentkezett a feladatokra, amelyek során több helyi volt vöröskatonát, vörösört, helyi és járási direktórium tagot kutattunk fel, és hívtuk meg őket csapatunkhoz. Laci segítette tovább is a Tanácsköztársaság utáni „nyomolvasást” a KIMSZ megalakulásáról, majd a felszabadulásról. Az Országos Úttörőtörténeti Bizottságban is sokat tanultam tőle az 1945 után létrejött gyermek és ifjúsági mozgalmakról

(Szabó Imre)

Harsányi Iván (1930 - 2018)

Súlyos, pótolhatatlan veszteség érte a magyar tudományos életet és munkásmozgalmat. 2018. február 15-én elhúzódo, méltósággal viselt, súlyos betegség után, életének 88. évében elhunyt

Harsányi Iván Professor Emeritus, Spanyolország 19. és 20. századi történetének külföldön is elismert kutatója.

Harsányi Iván 1930. május 7-én született. 1969 és 1990 között az MSZMP Politikai Főiskolájának tanszékvezető tanáraként dolgozott. 1990-től haláláig a Pécsi Tudományegyetem Modernkori Történeti Tanszék professzora, 2000-től Professor Emeritusa volt. Hallgatókhoz és kollégákhoz fűződő baráti viszonya, példátlan segítőszándéka, munkabírása rendkívüli módon gazdagította a tanszéket, tanszékcsoportot és a kart egyaránt.

Az 1990-es évek elején egyik lelkes kezdeményezője, alapítója volt a pécsi Bölcsészettudományi Kar Spanyol Tanszékének. A pécsi Spanyol-Magyar Baráti Társaság fővédnökeként, majd tiszteletbeli elnöként aktív szerepet vállalt abban, hogy negyedszázadon át Spanyolország és a latin-amerikai államok diplomáciai testületeinek nagykövetei, diplomatái gyakran látogattak Pécsre, az egyetemre.

Kandidátusi értekezését 1984-ben védte meg a „Franco-diktatúra születése (1938-1939)” címmel. Harsányi Iván neve jól ismert a hazai és nemzetközi tudományos életben. Kutatásai elsősorban a 19.-20. századi Spanyolországhoz, a spanyol-magyar diplomáciai kapcsolatokhoz, a Mediterraneum történetéhez, illetve a korszak munkásmozgalmait történetéhez kötődtek. Több hosszabb kutatói pályázatot nyert el Spanyolországba. A Franco diktatúráról írt magyar nyelvű monográfiája (1988) kikerülhetetlen alpműnek számít a szakmában. Zömmel spanyol nyelvű tanulmányainak nemzetközi elismertsége és idézettsége tiszteletre méltó. Életművének egyik kiemelkedő mozzanata, hogy Madridban, a külügyminisztérium levéltárában felkutatta és publikálta a budapesti spanyol nagykövetség vezetését 1944 őszén és telén ellátó Angel Sanz Briz ügyvivőnek a budapesti zsidók védelmében végrehajtott nagyszabású mentőakcióját.

Színvonalas oktató-kutató munkája impozáns nyelvi tudására épült, hiszen beszélt és írt spanyol, katalán, német, angol, francia és orosz nyelven. A doktori képzés mellett állandó oktatója volt a diplomaváltó

képzéseknek, a határon túli magyar történelemtanárok továbbképzésének. A hallgatók körében népszerű oktató volt, aktívan részt vett a történész szaknapok kulturális és sportrendezvényein.

Kiterjedt tankönyvírói és -szerkesztői munkássága mellett olyan történeti periodikák, szerkesztőjeként, szerkesztő- és tanácsadóbizottsági tagjaként tevékenykedett, mint a Múltunk folyóirat, a pécsi történeti doktoriskola Kutatási Füzetek, illetve a Szegedi Tudományegyetem Acta Hispanica című kiadványa, valamint a Cercles, a Barcelonai Egyetem kultúrtörténeti folyóirata. Éveken át tagja volt a Magyar Történelmi Társulat igazgató választmányának.

A 19-20. század munkás- és szociális mozgalmainak történetét is kutatta, s haláláig társszerkesztője volt az 1974 óta megjelenő nemzetközi munkásmozgalmak történeti évkönyvnek.

Munkásságának elismeréseként 2009-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje kitüntetéssel, 2010-ben pedig a spanyol király által adományozott Polgári Érdemrend Középkeresztjét (Encomienda Mérito Civil) kapta.

Pályája kezdetén, 1957 és 1961 között a VIII. kerületi Nap utcai általános iskolában tanított, és az itt működő működő 2690. sz. Ady Endre úttörőcsapat vezetője volt. Részen családi indítatásból szocialista-szociáldemokrata elkötelezettségű lévén, részen munkásmozgalmak történeti kutatásai során fordult figyelmé a Gyermekebarát mozgalom felé. Kezdeményezője volt e mozgalom centenáriuma tavalyi megünneplésének. A központi rendezvényen, a Gyermekebarát Pikniken is ő mondta az ünnepi beszédet.

Szeretett s tisztelt kollégánkat, ba-

rátunkat, mesterünket veszítettük el, aki életének utolsó heteiben is nyomon követte pályatársai, tanítványai szakmai munkásságát. Harsányi Iván igaz ember, népszerű oktató, kiváló kutató volt, akinek emlékét megőrizzük.

(Fischer Ferenc megemlékezésének felhasználásával)

Makay Béla, a polihisztor néptanító (1939 - 2017)

Meghalt Szatmár talán utolsó polihisztor, a túristavándi néptanító, Makay Béla. A számtalan néprajzi könyv szerzője, rengeteg dokumentumfilm főszereplője izzig-vérig szatmári volt, az erdőháti Fülesden született 1939-ben.

Félárván nőtt fel, édesanyja hatalmas erőfeszítésének köszönhetően szerzhette tanítói diplomát Nyíregyházán, ahonnan nyomban a szülőföldre vezetett az útja. Előbb Mándon, majd Csaholc határában lett egy tanyasi iskola tanítója, ahonnan egy évtized után szintén pedagógus feleségével egy másik tanyasi iskolába került, s a szó szoros és átvitt értelmében is valósággal felvirágoztatta Ricsikát.

Már ott elkezdte a néprajzi gyűjtést, ami aztán Túristavándiba kerülésekor teljesedett ki igazán. A népi halászat legnagyobb hazai ismerője lett, a népi gyógyászattal, a gyógynövényekkel foglalkozó könyvei pedig

mind a mai napig a terület alapművei. Nyugdíjasként is vezetett gyógynövény-túrákat gyermek és felnőtt csoportoknak.

A tanítás mellett 1957-től 1974-ig úttörő csapatvezető, 1974-től 1997-ig a túristavándi kisdobosok vezetője volt. A természet közelsége és részletes ismerete eredményeként szervezte meg a tanyasi fiatalok fesztiváljait.

A Kelet-Magyarország hasábjain is gyakran jelentek meg cikkei, melyek a hiánytalan szakmai felkészültség mellett rendkívül nemes lélekről tettek tanúbizonyságot. Eredményes munkája elismeréseként Kiváló Munkáért és Kiváló Ifjúsági Vezető kitüntetésben részesült.

(A Kelet-Magyarországban megjelent nekrológ felhasználásával)

Rüll Mária (1938 - 2018)

Pedagógiai munkáját tanítójelöltként 1957/58-ban a balkányi általános iskolában kezdte. 1958 és 1972 között Rétság-on tanított.

Pest megyébe kerülve elvégezte a Megyei Úttörővezetők Akadémiáját. 1958-1965-ig csapatvezető, majd 1965-1972-ig csapatvezető-helyettes, rajvezető, 1968 és 1972 között a rétsági járási úttörőelnökség tagja, képzésfelelőse volt. 1972-től 1994-ig Vác városában tanított a Báthory utcai, majd Juhász Gyula Általános Iskolában, ahol 1975-től 1989-ig munkaközösség-vezetőként is tevékenykedett. 1979 és 1989 között a váci városi úttörőelnökség tagja és képzésfelelőse volt. Több örsvezetőképző táborot vezetett, és nyári vezetőként dolgozott a csillebérci vezetőképző táborokban is.

Alapítványunk tevékenységét, figyelemmel kísérte és jelentős összeggel támogatta, részt vett rendezvényeinken. Hiányozni fog mindnyájunknak, akik ismertük és szerettük.

Kitüntetései: Kiváló Úttörővezető, Miniszteri Dicséret, Úttörővezető Érdemérem.

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója

Szerkesztő: dr. Szabó Imre

Felelős kiadó: A Múltunk Öröksége Alapítvány

Szerzők: Révész György, dr. Szabó Imre, dr. Tóth József

Nyomdai előkészítő: Révész György

Nyomás: Poremba Nyomda

Felelős vezető: Poremba Krisztián

Honlapunk: <http://www.multunkoroksege.hu>

Elektronikus levél cím: kapcsolat@multunkoroksege.hu

Postacímünk: 1062 Budapest Bajza u. 62.